

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ – ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας

Ηρώων Πολυτεχνείου 9, Πολυτεχνειούπολη

Ζωγράφου 157 80, Αθήνα,

2107723254, 2107721737, 2017723295

Ερευνητικό Έργο: NETonKIE, Κωδικός: HFRI-FM17-3087

«Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ (1984-2018) ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΤΑΣΕΩΣ ΓΝΩΣΗΣ»

Παραδοτέο Π.3.3

«Π.3.3: 1^ο Κείμενο Πολιτικής (1st Policy Brief)»

Αθήνα, Απρίλιος 2022

Αναθέτουσα Αρχή

ΕΛΙΔΕΚ
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

1^ο Κείμενο Πολιτικής του ερευνητικού έργου NETonKIE

Στο Παραδοτέο αυτό διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής στο επίπεδο της Ελλάδας αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με βάση τα έως τώρα ευρήματα του ερευνητικού έργου NETonKIE, και ιδιαίτερα τα ευρήματα των μελετών περίπτωσης που διεξήχθησαν σε 9 επιχειρήσεις και 16 ερευνητικές ομάδες Πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων.

Οι προτάσεις που αφορούν το εθνικό επίπεδο ενδείκνυται να ενταχθούν σε μια γενικότερη στρατηγική της χώρας όσον αφορά τα ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, η οποία με τη σειρά της να αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της εθνικής πολιτικής για την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία. Τα προτεινόμενα μέτρα πολιτικής χαρακτηρίζονται από δύο βασικούς άξονες: α) την αύξηση της συμμετοχής των ελληνικών φορέων στα Προγράμματα-Πλαίσιο, και β) την ενίσχυση του αντίκτυπου των ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων στην ελληνική οικονομία και κοινωνία. Πέρα από ειδικότερα μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή, περιλαμβάνουν και δράσεις που μπορούν να ευνοήσουν εμμέσως την επίτευξη των δύο προαναφερθέντων στόχων μέσω της ενδυνάμωσης κρίσιμων συστατικών στοιχείων του εθνικού συστήματος καινοτομίας. Τέλος, διατυπώνονται και προτάσεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες γενικότερα αποσκοπούν στην ενίσχυση των αποτελεσμάτων και του αντίκτυπου των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων.

1. Αύξηση της συμμετοχής των ελληνικών φορέων στα Προγράμματα-Πλαίσιο

Παρ' όλο που η Ελλάδα συνολικά χαρακτηρίζεται από σταθερή και διαχρονική παρουσία στα ανταγωνιστικά ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, είναι σημαντικό να ληφθούν μέτρα ώστε αυτή να ενισχυθεί περαιτέρω ή τουλάχιστον να διατηρηθεί στο επίπεδο που βρίσκεται σήμερα εξαιτίας του διαρκώς αυξανόμενου ανταγωνισμού τόσο σε επίπεδο οργανισμών όσο και σε επίπεδο χωρών. Μάλιστα, υπάρχει ανομοιογένεια ως προς την ένταση της συμμετοχής των ελληνικών φορέων στα Προγράμματα-Πλαίσιο, καθώς τα σημαντικότερα Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα της χώρας, όπως και κάποιες επιχειρήσεις με έντονη καινοτομική δραστηριότητα, εμφανίζουν αξιοσημείωτη παρουσία ενώ τα μικρότερα και πιο περιφερειακά ακαδημαϊκά-ερευνητικά ιδρύματα και ο μεγάλος όγκος των επιχειρήσεων χαρακτηρίζονται από περιστασιακή συμμετοχή στα προγράμματα. Επομένως, από τη μία πλευρά στόχος θα πρέπει να είναι η διατήρηση και περαιτέρω ενίσχυση της θέσης των μεγάλων ελληνικών ακαδημαϊκών/ερευνητικών ιδρυμάτων στα ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα και δίκτυα, και από την άλλη πλευρά η μείωση του χάσματος μεταξύ αυτών των οργανισμών και των φορέων με αρκετά χαμηλότερη ένταση συμμετοχής, όπως επίσης και η μείωση του χάσματος που χαρακτηρίζει τη χώρα ως προς τη συμμετοχή της σε διαφορετικές θεματικές περιοχές και επιμέρους χρηματοδοτικά προγράμματα.

Προς την κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει να δημιουργηθούν νέοι και να ενδυναμωθούν οι υφιστάμενοι μηχανισμοί υποστήριξης της συμμετοχής των ελληνικών φορέων στα Προγράμματα-Πλαίσιο, με ιδιαίτερη έμφαση στους φορείς που δεν διαθέτουν επαρκείς ανθρώπινους πόρους ώστε να λαμβάνουν μέρος συστηματικά σε νέες προτάσεις, όπως είναι οι μικρές ερευνητικές ομάδες και οι πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.

Αναλυτικότερα, έχει ιδιαίτερη αξία η παροχή υπηρεσιών δικτύωσης σε φορείς με περιορισμένη ή μηδενική προηγούμενη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα. Οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να στοχεύσουν τόσο στη δημιουργία επαφών με ελληνικούς φορείς που έχουν έντονη συμμετοχή στα προγράμματα όσο και στην καλλιέργεια δικτυώσεων με φορείς ευρωπαϊκών χωρών για την υποβολή κοινών προτάσεων, δρώντας σε συνέργεια και με αντίστοιχους μηχανισμούς που υφίστανται ήδη σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής (π.χ. Πρωτοβουλία ΕΥΡΗΚΑ για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις). Επίσης, κατά την υποβολή προτάσεων ενδείκνυται η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών διαχειριστικής υποστήριξης σε μικρές ερευνητικές ομάδες, επιχειρήσεις, καθώς και άλλου είδους οργανισμούς με περιορισμένους πόρους (π.χ. μικροί Δήμοι, άλλοι φορείς-χρήστες), ώστε αυτοί να έχουν μικρότερο γραφειοκρατικό βάρος και να μπορούν να απασχολούνται εξ' ολοκλήρου ή σχεδόν εξ' ολοκλήρου με το ουσιαστικό περιεχόμενο των προτάσεων και της συμμετοχής τους σε αυτές. Σε επίπεδο ερευνητικών ομάδων, τέτοιου είδους υπηρεσίες έχει νόημα να παρέχονται από τα Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα στα οποία ανήκουν. Παράλληλα, οι φορείς αυτοί θα είχε νόημα να λαμβάνουν και χρηματική στήριξη ανά πρόταση στην οποία συμμετέχουν, η οποία θα αφορούσε την κάλυψη δαπανών όπως την παροχή υποστήριξης από συμβουλευτικές εταιρείες, τη συμμετοχή σε ταξίδια με αντικείμενο την προετοιμασία προτάσεων ή την απασχόληση προσωπικού με τεχνογνωσία και εμπειρία πάνω στο πεδίο αυτό. Ενδεικτικά, προτείνεται η επαναφορά του χρηματοδοτικού εργαλείου "matching funds", το οποίο εισήχθη με τον Νόμο 1514 του 1984 (και αποσύρθηκε το 2019) με σκοπό τη χρηματοδότηση με εθνικούς πόρους ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων που συμμετέχουν ελληνικά Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, και το οποίο ενδείκνυται να συμπεριλάβει τη χρηματική κάλυψη και των προαναφερθέντων δραστηριοτήτων.

Πέραν των παραπάνω, θα πρέπει να καθιερωθεί ένα μόνιμο εθνικό πρόγραμμα έρευνας το οποίο να εξασφαλίζει τη σταθερή-θεσμική υποστήριξη της ερευνητικής δραστηριότητας των Πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων της χώρας. Το πρόγραμμα αυτό είναι αναγκαίο να χαρακτηρίζεται από στρατηγικές προτεραιότητες και να χρηματοδοτεί ερευνητικές ομάδες με έναν σχετικά μακροπρόθεσμο ορίζοντα (π.χ. πέντε ετών), το ερευνητικό έργο των οποίων θα πρέπει να αξιολογείται από διεθνείς επιτροπές υψηλού επιστημονικού κύρους. Οι στοχεύσεις αυτού του προγράμματος θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της βασικής έρευνας ή/και της έρευνας που βασίζεται στην περιέργεια του ερευνητή, η οργανική ένταξη στο ερευνητικό σύστημα της χώρας ενός αριθμού νέων ταλαντούχων ερευνητών ανά έτος, η προσέλκυση ξένων επιστημόνων και διακεκριμένων Ελλήνων της διασποράς σε μόνιμη βάση ή για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, και η επίτευξη συνεργασιών και συνεργειών μεταξύ διαφορετικών ερευνητικών ομάδων αλλά και μεταξύ των Πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων. Η εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων θα πρέπει να προέλθει τόσο μέσω της αύξησης της εθνικής δημόσιας χρηματοδότησης της έρευνας όσο και μέσω της συστηματικής προσέλκυσης για χορηγίες, υποτροφίες κ.ά. που συνδέονται με την ερευνητική δραστηριότητα. Η ενδυνάμωση του ερευνητικού ιστού της χώρας μέσω ενός τέτοιου μόνιμου προγράμματος υποστήριξης της ερευνητικής δραστηριότητας, πέραν των γενικότερων ωφελειών που θα έχει για το εθνικό σύστημα καινοτομίας της χώρας, θα οδηγήσει και στην ενίσχυση της ικανότητας των

ερευνητικών ομάδων να συμμετέχουν στα Προγράμματα-Πλαίσιο λόγω της μεγαλύτερης διαθεσιμότητας υψηλού επιπέδου ανθρώπινων πόρων.

2. Ενίσχυση του αντίκτυπου των ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων στην ελληνική οικονομία και κοινωνία

Καταρχάς, για να ενισχυθεί ο αντίκτυπος των ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων στη χώρα, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο επηρεάζει αρνητικά τα επιστημονικά και τεχνολογικά αποτελέσματα των έργων. Το ζήτημα αυτό σχετίζεται με την υπερβολική γραφειοκρατία που χαρακτηρίζει τις διαδικασίες των ΕΛΚΕ των Πανεπιστημίων και των αντίστοιχων υπηρεσιών των ερευνητικών κέντρων όσον αφορά την οικονομική διαχείριση των ερευνητικών τους έργων (ευρωπαϊκών και υπολοίπων). Το πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα οξύ όταν πρόκειται για την προμήθεια εξοπλισμού μέσω εθνικών ή διεθνών διαγωνισμών, με αποτέλεσμα τέτοιου είδους προμήθειες πολλές φορές να πραγματοποιούνται με μεγάλη καθυστέρηση έχοντας αρνητικές επιπτώσεις στην έγκαιρη και σωστή διεξαγωγή των ερευνητικών εργασιών. Εκτός αυτού, οι χρονοβόρες αυτές διαδικασίες συνεπάγονται πρόσθετο φόρτο εργασίας στους ερευνητές στερώντας τους ωφέλιμο χρόνο για την υλοποίηση του ερευνητικού έργου. Η έντονη αυτή γραφειοκρατία πηγάζει από τη νομοθεσία καθώς και τον τρόπο ερμηνείας της, και ιδιαίτερα από το γεγονός ότι οι φορείς αυτοί υπάγονται πλήρως στο δημόσιο λογιστικό (με βάση τον Νόμο 4485/2017) παρ' όλο που ο νεότερος Νόμος 4610/2019 επέφερε μια σχετική αποφόρτιση στη λειτουργία τους. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να αναληφθεί νομοθετική πρωτοβουλία για την αποσύνδεση των ΕΛΚΕ και των οικονομικών υπηρεσιών των ερευνητικών κέντρων από το δημόσιο λογιστικό, ούτως ώστε να καταστεί εφικτή η σημαντική απλούστευση των διαδικασιών διαχείρισης των ερευνητικών έργων. Δηλαδή, οι φορείς που διαχειρίζονται τα ερευνητικά προγράμματα θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από αυτονομία και να μην αντιμετωπίζονται ως τυπικές υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, εξ' αιτίας της ίδιας της φύσης της ερευνητικής δραστηριότητας, η οποία απαιτεί ένα πλαίσιο ευέλικτης διαχείρισης και ελέγχου των ερευνητικών έργων.

Μεγάλο ζητούμενο είναι η σημαντική ενίσχυση της αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων των ευρωπαϊκών έργων από την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Μια προτεινόμενη δράση που θα μπορούσε να συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση είναι η δημιουργία αποθετηρίου που να περιέχει πληροφορία για τα ερευνητικά αποτελέσματα που έχουν παραχθεί από τα ευρωπαϊκά έργα στα οποία έχουν συμμετάσχει ελληνικοί φορείς. Σκοπός αυτής της δράσης είναι η διάχυση της σχετικής γνώσης, σε συνδυασμό με άλλες προωθητικές-ενημερωτικές ενέργειες, σε φορείς που θα μπορούσαν να κάνουν χρήση των αποτελεσμάτων αυτών (επιχειρήσεις, δημόσιους οργανισμούς, κοινωνικούς εταίρους, επιμελητήρια κ.λπ.). Παράλληλα, θα πρέπει να ενισχυθεί η διασύνδεση των ερευνητικών/ακαδημαϊκών φορέων, των επιχειρήσεων και των δημόσιων και άλλων οργανισμών προς την κατεύθυνση αυτή μέσω διαφόρων μηχανισμών όπως τα Γραφεία Μεταφοράς Τεχνολογίας, τα Κέντρα Ικανοτήτων και οι Κόμβοι Καινοτομίας. Επίσης, μέτρα για την προώθηση της ακαδημαϊκής επιχειρηματικότητας, δηλαδή τη δημιουργία εταιρειών τεχνοβλαστών (spin-offs), μπορούν επίσης να συμβάλλουν στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων.

Ένα κρίσιμο ζήτημα είναι η συστηματική, έγκαιρη και ενεργός εμπλοκή των τελικών χρηστών (δημόσιων οργανισμών κ.λπ.) κατά τη διάρκεια των έργων αλλά και μετά τη λήξη τους με σκοπό τη λειτουργική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να εφαρμοστούν δράσεις ενίσχυσης των φορέων αυτών με υψηλά καταρτισμένο και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό ώστε να έχουν την ικανότητα να αλληλεπιδρούν ουσιαστικά με τους εταίρους των έργων ήδη από τη φάση του σχεδιασμού εκφράζοντας με κατάλληλο τρόπο τις ανάγκες τους, και στη συνέχεια να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες που αναπτύσσονται. Επιπροσθέτως, είναι ιδιαίτερα σημαντικό στη διαδικασία αυτή να παίζουν ενεργό ρόλο οι θεσμικοί φορείς που εκπροσωπούν τους τελικούς χρήστες, καθώς μπορούν να δρουν καταλυτικά στην ουσιαστική εμπλοκή των τελικών χρηστών και τελικά στη διάχυση της καινοτομίας σε αυτούς. Πέραν των παραπάνω, σε κάποιες περιπτώσεις απαιτούνται παρεμβάσεις σε επίπεδο νομοθετικού και ρυθμιστικού πλαισίου ώστε να καταστεί εφικτή η αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών λύσεων.

Ένα ακόμα μέτρο πολιτικής που θα ήταν ωφέλιμο να εφαρμοστεί, είναι η διαμόρφωση χρηματοδοτικών προγραμμάτων που να έχουν ως αποκλειστικό στόχο την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων εντός της χώρας. Για παράδειγμα, θα είχε νόημα να χρηματοδοτούνται εθνικά έργα με αντικείμενο την πιλοτική εφαρμογή των τεχνολογιών και καινοτομιών που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών έργων από συγκεκριμένους ελληνικούς φορείς ή ομάδες φορέων (επιχειρήσεις, δημόσιους οργανισμούς κ.ά.). Ενδεχομένως, η προτεινόμενη επαναφορά του χρηματοδοτικού εργαλείου “matching funds” θα είχε ρόλο να παίξει προς αυτή την κατεύθυνση.

3. Ενίσχυση των αποτελεσμάτων και του γενικότερου αντίκτυπου των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων

Σε αυτή την τελευταία ενότητα, διατυπώνονται προτάσεις που αφορούν το επίπεδο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας των αποτελεσμάτων των ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων, καθώς και στη διάχυση και ενίσχυση της αξιοποίησής τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως προς το πρώτο σκέλος, ένα ζήτημα στο οποίο πρέπει να δοθεί προσοχή είναι το μέγεθος των κοινοπραξιών. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να αποφεύγεται η δημιουργία πολύ μεγάλων κοινοπραξιών με στόχο την καλύτερη ευθυγράμμιση των στόχων και της εργασίας των εταίρων, και κατ’ επέκταση την αποτελεσματικότερη υλοποίηση των έργων και παραγωγή ερευνητικών αποτελεσμάτων. Σε πολλές περιπτώσεις, τα ερευνητικά έργα μεγάλων κοινοπραξιών χαρακτηρίζονται από πολυδιάσπαση, πολλαπλές και διαφορετικές στοχεύσεις κάτω από την ίδια ομπρέλα, μη επαρκής και οριζόντια ροή πληροφορίας και ανταλλαγή γνώσης, και μη κατάλληλο καταμερισμό εργασίας. Δηλαδή, τέτοια έργα αρκετά συχνά αποτελούν άθροισμα μικρότερων έργων χωρίς να έχουν μια συνολική προστιθέμενη αξία αλλά αντίθετα χαρακτηρίζονται από τριβές σε περιπτώσεις ανταγωνιστικών οντοτήτων σε θέματα που αφορούν τη διανοητική ιδιοκτησία.

Επίσης, ενδείκνυται να υπάρχει καλύτερη ισορροπία μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας, και επίσης τουλάχιστον ένα μέρος των προσκλήσεων να παρέχει περισσότερους βαθμούς ελευθερίας στους φορείς που υποβάλλουν προτάσεις, να καθορίζουν τους ακριβείς

στόχους των ερευνητικών έργων. Δηλαδή, η παροχή μεγαλύτερης ευελιξίας στις ερευνητικές κοινοπραξίες αναφορικά με το αντικείμενο των έργων, ιδιαίτερα όταν αυτό προκύπτει μέσω της ουσιαστικής και έγκαιρης αλληλεπίδρασης των εταίρων που αναπτύσσουν τεχνολογία με τους εταίρους που αποτελούν δυνητικούς χρήστες της, μπορεί να ενισχύσει ακόμα περισσότερο την ανάπτυξη καινοτομιών με μεγάλη προστιθέμενη αξία. Επιπροσθέτως, προτείνεται η αύξηση του προϋπολογισμού που διατίθεται για έργα τύπου FTI (Fast Track to Innovation), τα οποία χρηματοδοτούν κοινοπραξίες αποτελούμενες κυρίως από επιχειρήσεις και τα οποία στοχεύουν στην ταχεία διάχυση νέων καινοτομιών στην αγορά. Έχουν ως αντικείμενο τη δοκιμή, επίδειξη και επικύρωση καινοτομιών με υψηλό επίπεδο τεχνολογικής ετοιμότητας (TRL 7-9) και έχουν “bottom-up” χαρακτήρα καθώς υποστηρίζουν κοινοπραξίες επιχειρήσεων με συμπληρωματικές γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες επιθυμούν να φέρουν πιο κοντά στην αγορά σημαντικές καινοτομίες που έχουν αναπτύξει οι ίδιες. Η συγκεκριμένη πρόταση για την αύξηση του προϋπολογισμού αυτού του είδους των έργων διατυπώθηκε και στο πλαίσιο της έκθεσης για την ενδιάμεση αξιολόγηση του Προγράμματος Horizon 2020 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹.

Επιπροσθέτως, είναι γεγονός ότι η πληθώρα των ερευνητικών έργων που έχουν υλοποιηθεί στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων έχει οδηγήσει στην παραγωγή μιας σημαντικής δεξαμενής ερευνητικών αποτελεσμάτων και γενικότερα γνώσης. Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί να έχουν αναπτυχθεί μέσω διαφορετικών έργων παραπάνω από μία λύσεις για το ίδιο πρόβλημα. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί ένα καλά οργανωμένο αποθετήριο όλων των ερευνητικών αποτελεσμάτων που έχουν παραχθεί στο πλαίσιο των Προγραμμάτων-Πλαίσιο, με κατάλληλη ταξινόμηση ανά πεδίο εφαρμογής, στο οποίο να έχουν πρόσβαση οι δυνητικοί χρήστες αυτών των αποτελεσμάτων (δημόσιοι/κοινωνικοί φορείς κ.λπ.) και οποιοσδήποτε άλλος ενδιαφερόμενος.

Επίσης, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να υπάρχει συστηματική χρηματοδότηση της συνέχισης-εξέλιξης (follow-up) της ερευνητικής δραστηριότητας που έχει ήδη πραγματοποιηθεί με επιτυχή αποτελέσματα. Στην κατεύθυνση αυτή ενδείκνυται να βγαίνουν νέες προσκλήσεις με στόχο την περαιτέρω άνοδο του TRL των τεχνολογιών που πρώτα θα έχουν αξιολογηθεί από επιτροπές εμπειρογνομόνων ως αρκετά υποσχόμενες. Επιπροσθέτως, όμως, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη χρηματοδότηση της αξιοποίησης των τεχνολογιών με υψηλό TRL, για παράδειγμα μέσω της υλοποίησης δράσεων πιλοτικής εφαρμογής των τεχνολογιών αυτών σε μία ή παραπάνω χώρες. Στο πλαίσιο αυτό, έχει νόημα να επιδιώκεται και η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων [π.χ. από Venture Capitals για τη χρηματοδότηση νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups, spin-offs κ.λπ.) που έχουν αναπτύξει τη σχετική τεχνολογία] ή και οι συνέργειες με χώρες υψηλής τεχνολογικής ανάπτυξης εκτός Ευρώπης (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς, Ιαπωνία) ώστε μεταξύ άλλων να αντλούνται πρόσθετοι πόροι προς αυτή την κατεύθυνση.

Τέλος, ένα ακόμα ζήτημα για το οποίο ενδείκνυται να ληφθούν μέτρα είναι αυτό της διανοητικής ιδιοκτησίας. Όπως φάνηκε από τις μελέτες περίπτωσης, ο σαφής καθορισμός των δικαιωμάτων

¹ European Commission (2017). *In-depth interim evaluation of Horizon 2020*. Commission Staff Working Document, SWD(2017) 220 final. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/33dc9472-d8c9-11e8-afb3-01aa75ed71a1/language-en>

διανοητικής ιδιοκτησίας από τη φάση του σχεδιασμού και της έναρξης του έργου αποτελεί καλή πρακτική, η οποία συμβάλλει στην καλύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εφαρμόσει εκπαιδευτικά προγράμματα ενίσχυσης της γνώσης των συμμετεχόντων φορέων πάνω στο ζήτημα αυτό, πέραν του σχετικού οδηγού που έχει εκπονήσει², να στοχεύσει στην απλούστευση και αποσαφήνιση των σχετικών διαδικασιών, καθώς και να παρέχει υποστήριξη στις κοινοπραξίες με σχετικούς εμπειρογνώμονες πάνω στο ζήτημα αυτό (innovation experts).

² European Commission, European Innovation Council and SMEs Executive Agency, (2022). *Your guide to intellectual property management in Horizon Europe*, Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/43e0204c-6ed3-11ed-9887-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-276235204>